

ТРИМЕСЕЧНИ ФИНАНСОВИ СМЕТКИ ПО ИНСТИТУЦИОНАЛНИ СЕКТОРИ

МЕТОДОЛОГИЧЕСКИ БЕЛЕЖКИ

I. Въведение

Институционален
обхват на
тримесечните
финансови
сметки

Българската народна банка в съответствие с чл. 42 от Закона за БНБ отговаря за съставянето на тримесечните финансови сметки по институционални сектори. Данните се съставят в съответствие с методологическите принципи и правила на *Регламент (ЕС) № 549/2013 на Европейския парламент и Съвет относно Европейската система от национални и регионални сметки в Европейския съюз*.

Тримесечните финансови сметки дават информация за финансовите активи и пасиви по институционални сектори и групировки от институционални сектори, както и за подсекторите на сектор *Финансови предприятия* (S.12) и сектор *Държавно управление* (S.13). Данните включват балансови финансови позиции (наличности) и трансакции (потоци), извършени между единиците, включени в институционалните сектори.

Институционалните сектори в националната икономика са:

- *Нефинансови предприятия;*
- *Финансови предприятия;*
- *Държавно управление;*
- *Нетърговски организации, обслужващи домакинствата /НТООД/;*
- *Домакинства.*

Петте институционални сектора, които включват само резидентни единици, формират *Националната икономика (S.1)*. Те могат да взаимодействат с нерезидентни единици и тези взаимодействия са включени в шестия институционален сектор – *Останал свят*.

Сектор *Нефинансови предприятия (S.11)* се състои от институционалните единици, които са независими пазарни производители и чиято основна икономическа дейност е производството на стоки и нефинансови услуги.

Сектор *Финансови предприятия (S.12)* се състои от институционалните единици, които са независими пазарни производители, чиято основна дейност е производството на финансови услуги. Произведените от тях финансови услуги обхващат финансовото посредничество и спомагателните финансови услуги.

Подсектор *Централна банка (S.121)* се състои от финансови предприятия, чиято основна функция е емитиране на парични средства, поддържане на вътрешната и външната стабилност на националната валута и управлението на всички или на част от международните резерви на страната. Този подсектор включва само Българската народна банка.

Подсектор *Депозитни институции, без централната банка (S.122)* се състои от всички финансови предприятия без тези, класифицирани в подсектор *Централна банка (S.121)*, които са основно ангажирани с финансово посредничество и чиято дейност е да получават депозити и/или близки заместители на депозити от други институционални единици, различни от парично-финансовите предприятия, както и за своя собствена сметка да предоставят заеми и/или да инвестират в ценни книжа.

Подсектор *Фондове на паричния пазар (S.123)* (ФПП) се състои от финансови предприятия, чиято основна икономическа дейност е да емитират акции/дялове, които по своите икономически и законови характеристики са близки заместители на депозитите, както и дългови ценни книжа. Те инвестират набраните средства предимно в бързоликвидни, нискорискови финансови инструменти, като краткосрочни търгуеми ценни книжа, депозити и акции/дялове на други ФПП.

Групиранката от подсектори *Други финансови институции (S.12P)* включва: *Инвестиционни фондове, различни от тези на паричния пазар (S.124)*, *Други финансови посредници, без застрахователните дружества и пенсионните фондове (S.125)*, *Финансови спомагателни организации (S.126)* и *Каптивни финансови институции и заемодатели (S.127)*. В тази групировка се включват следните видове единици:

- инвестиционни фондове, различни от тези на паричния пазар от отворен и затворен тип. Тяхната основна дейност е да емитират акции (дялове), които не са близки заместители на депозитите. Те инвестират за своя сметка предимно в дългосрочни финансови инструменти и в нефинансови активи (обикновено земя и недвижимо имущество);
- институционални единици, извършващи финансово посредничество, чиито пасиви са различни от депозити или акции/дялове на инвестиционни фондове или са свързани със застрахователните и пенсионните схеми. Тези финансови посредници инвестират предимно в дългосрочни финансови активи;
- предприятия, които са ангажирани с дейности, тясно свързани с финансовото посредничество, но които сами по себе си не са финансово посредничество;
- финансови предприятия, които сами по себе си не са ангажирани нито с финансово посредничество, нито с предоставяне на спомагателни финансови услуги. Понастоящем институционалните единици, включени в този подсектор в България, са холдинговите компании, държащи контролния пакет акции от емитираните от техните дъщерни предприятия капиталови ценни книжа (акции или дялове) и чиято основна дейност е притежаване на групата, без да изпълняват никакви управленски функции и да предоставят каквито и да било други услуги на своите дъщерни дружества.

Групиранката от подсектори *Застрахователни дружества и Пенсионни фондове (S.12Q)* се състои от всички финансови предприятия, които са основно ангажирани с финансово посредничество като следствие от обединяване на рискове, както и всички предприятия, осъществяващи финансово посредничество като следствие от обединяването на социалните рискове и потребности на

доброволно осигурените лица (т.нар. доброволно социално осигуряване).

Сектор *Държавно управление (S.13)* се състои от всички единици, които произвеждат услуги за обществото като цяло или за негови определени части (публични услуги), свързани с цялостното разпределение на доходите и богатството; гарантират и осъществяват действието на държавноадминистративната, социалната и икономическата система на страната. Дейността на сектор *Държавно управление* се финансира предимно от данъци и други задължителни плащания, извършвани от единици, принадлежащи към други институционални сектори. Сектор *Държавно управление* включва всички институционални единици, които са производители на друга непазарна продукция, предназначена за индивидуално и колективно потребление. Този сектор в България включва следните подсектори: *Централно държавно управление (S.1311)*, *Местно държавно управление (S.1313)* и *Социалноосигурителни фондове (S.1314)*.

Подсектор *Централно държавно управление (S.1311)* включва всички органи и институции на законодателната, изпълнителната и съдебната власт на държавата, както и други държавни агенции, чиято компетенция се разпростира върху цялата икономическа територия на страната, с изключение на управлението на социалноосигурителните фондове. Този подсектор включва ограничен брой нефинансови предприятия, контролирани от централното правителство, чиято продукция е предимно непазарна, както и нетърговски организации, контролирани и основно финансирани от централното държавно управление.

Подсектор *Местно държавно управление (S.1313)* включва общинските администрации, чиято компетенция се разпростира само върху съответната част от икономическата територия на страната с изключение на местните агенции на социалноосигурителните фондове. Този подсектор включва ограничен брой нефинансови предприятия, контролирани от общинските администрации, чиято продукция е предимно непазарна, както и тези нетърговски организации, които са контролирани и основно финансирани от общините и чиято компетенция е ограничена до икономическите територии на местното държавно управление.

Подсектор *Социалноосигурителни фондове (S.1314)* включва всички централни и местни институционални единици, чиято основна дейност е текущото осъществяване на държавното социално осигуряване и които отговарят на всеки от следните два критерия:

а) по закон или нормативен акт групи от населението са задължени да участват в схемата или да заплащат вноски;

б) сектор *Държавно управление (S.13)* е отговорен за управлението на институциите, осъществяващи държавното социалното осигуряване по отношение на уреждане или одобряване на вноските и помощите, независимо от ролята му на надзорно тяло или работодател.

Групировката от сектори *Домакинства и Нетърговски организации, обслужващи домакинствата (S.1М)* включва физически или юридически лица или групи лица, които са потребители или некорпоративни производители на пазарни стоки и нефинансови услуги. В тази група сектори се включват и нетърговски организации, които са отделни юридически лица, които обслужват домакинствата и които са частни производители на друга непазарна продукция.

**II. Основни
принципи,
класификация и
източници**
Принципи

Класификация

Сектор *Останал свят (S.2)* се състои от всички институционални единици, които не са резиденти на националната икономика. Те са свързани с икономически взаимоотношения с резидентните институционални единици, като осъществяват икономически операции и формират съответни активни и пасивни балансови позиции.

Основни методологически принципи:

Принцип на двустранното записване: Във тримесечните финансови сметки всяка трансакция следва да бъде отчетена веднъж като изменение в активите и веднъж като изменение в пасивите.

Оценяване: Финансовите активи и пасиви следва да бъдат оценявани по тяхната текуща пазарна цена.

Консолидация: Всички данни за активите и пасивите на непубличните корпоративни сектори са неконсолидирани и включват взаимоотношенията между съставлящите ги единици. Съгласно програмата за предоставяне на данни в контекста на *Регламент (ЕС) № 549/2013 на Европейския парламент и Съвет относно Европейската система от национални и регионални сметки в Европейския съюз* за наличностите и трансакциите на сектор *Държавно управление (S.13)* се изискват консолидирани и неконсолидирани данни и само консолидирани данни за съставлящите го подсектори. При консолидацията на ниво сектор/подсектор финансовите отношения между институционалните единици, принадлежащи на един и същи институционален сектор/подсектор, следва да бъдат елиминирани.

Време на отчитане: Данните следва да бъдат отчитани при спазването на принципа на текущото начисляване – при възникването, трансформирането или отписването на активите и пасивите.

Класификация и обхват на финансовите инструменти

Съгласно *Регламент (ЕС) № 549/2013 на Европейския парламент и Съвет относно Европейската система от национални и регионални сметки в Европейския съюз* финансовите активи и пасиви на всички институционални сектори са разпределени в следните категории:

- *AF.1 Монетарно злато и специални права на тираж:* Инструментът се състои от златото, държано като компонент на чуждестранните резерви от страна на монетарните власти (финансов актив само на подсектор *Централната банка (S.121)*) и специалните права на тираж (СПТ), представляващи международни резервни активи, създадени от Международния валутен фонд. Този финансов инструмент може да бъде пасив само на сектор *Останал свят (S.2)*.
- *AF.2 Валута и депозити:* В актива на всички институционални сектори този инструмент включва валута под формата на банкноти и монети в обращение, както и прехвърляеми и други депозити в левове и в чуждестранна валута. Този инструмент може да бъде пасив само на подсектор *Централна банка (S.121)*, подсектор *Депозитни институции без*

централната банка (S.122) и сектор *Останал свят* (S.2).

– *AF.3 Дългови ценни книжа*: В актива на всички институционални сектори този инструмент включва краткосрочни и дългосрочни дългови ценни книжа, издадени от единици от всички институционални сектори. В пасива на всеки институционален сектор са включени краткосрочните и дългосрочните дългови ценни книжа, емитирани от формиращите го единици.

III.

Периодичност и навременност на публикацията

– *AF.4 Заеми*: Инструментът се състои от краткосрочни и дългосрочни заеми в левове и в чуждестранна валута отпуснати/получени на/от институционалните секторите на *Националната икономика* (S.1) и *Останал свят* (S.2).

IV. Политика на ревизии

– *AF.5 Собствен капитал и акции/дялови единици в инвестиционни фондове*: В актива на всички институционални сектори този инструмент включва котираните и некотираните акции, както и другите видове собствен капитал, притежаван от съответния институционален сектор. В актива на сектор *Държавно управление* (S.13) се включва и собствения капитал на Българската народна банка..

– *AF.6 Застрахователни, пенсионни и схеми за стандартизирани гаранции*: Инструментът обхваща технически резерви по общо застраховане, права по животозастрахователни полици и анюитети, пенсионни права, вземания на пенсионни фондове, непенсионни обезщетения и обезпечения по претенции върху стандартни гаранции. Този инструмент може да бъде актив на всички институционални сектори и пасив само на групировката от подсектори *Застрахователни дружества и Пенсионни фондове* (S.12Q) и сектор *Останал свят* (S.2).

V. Контакти

– *AF.7 Финансови деривати и опции върху акции на наетите лица*: Инструментът включва всички видове специфични финансови инструменти (futures, options, swaps, FRAs), чрез които определени финансови рискове могат да се търгуват на финансовите пазари. За сектор *Държавно управление* (S.13) този инструмент включва всички видове издадени от него компенсаторни инструменти, във връзка с процеса на приватизация и опциите върху акциите, закупени от наетите в дадено предприятие лица.

– *AF.8 Други сметки за получаване/плащане*: Инструментът включва търговски кредити и аванси (кредити, които не са включени под формата на други финансови инструменти) и други сметки за получаване/плащане, с изключение на търговски кредити и аванси.

Източници на информация

При съставянето на данните за тримесечните финансови сметки по институционални сектори БНБ използва следните източници на първична информация:

Българска народна банка – данни от международната инвестиционна позиция, платежния баланс, брутния външен дълг и от паричната статистика;

Министерство на финансите – данни от оборотните ведомости на бюджетните и извънбюджетните единици, данни за европейските средства, информация от консолидираната фискална програма и данните за дълга на сектор *Държавно управление (S.13)* и подсекторите му;

Национален статистически институт – годишни балансови данни на нефинансовите предприятия, другите финансови посредници и финансовите спомагатели, балансови данни за държавните и общински болници, данни за данъците и социалните осигуровки на база времево изместен касов метод;

Централен депозитар – данни за компенсаторните инструменти и акции по вид, емитент и държател.

Данните са тримесечни и се публикуват в статистическата база данни на интернет страницата на БНБ до 120 дни след края на отчетния период. Датите на публикация са включени в *Календара за разпространение на статистически данни* на БНБ.

Политиката на ревизии на данните за тримесечните финансови сметки по институционални сектори се основава на следните принципи:

- 1) Ревизии могат да бъдат извършени при наличие на нова или допълнителна информация, както и в резултат на съгласуване на данните за сектор *Държавно управление* от тримесечните финансови сметки и *Нотификационните таблици за дефицита и дълга*.
- 2) Ревизии могат да бъдат извършени и във връзка с промяна в методологията на Евростат и/или методологически препоръки дадени от Евростат.

Въпроси по методологията или относно публикуваните данни за тримесечните финансови сметки по институционални сектори можете да изпращате на Лиляна Банчева, директор на дирекция „Статистика“ (Bancheva.L@bnbank.org) и Михаил Андреев, началник на отдел „Финансови сметки и общоикономическа статистика“ (Andreev.M@bnbank.org), или по пощата на следния адрес:

*Българска народна банка
Дирекция „Статистика”
Отдел „Финансови сметки и общоикономическа статистика”
пл. „Княз Александър I” № 1
1000 София*